

Curriculum and Labor Market in the New Ecosystem with an Approach to the Fundamentals of the Fundamental Transformation Document

Razieh Rahmaninezhad^{1*}, Marzieh Rahmaninezhad², Rezvaneh Nasiri³

¹ Assistant Professor, Islamic Azad University, Bandar Lengeh County, Principal of Fatemeh High School, Bandar Lengeh, Master of Research in Educational Sciences

² Cultural Expert, Master of Interpretation and Quranic Sciences (Level 3 of the Seminary), Researcher

³ Bachelor of Education Student, Payam Noor University – Tehran

* Corresponding author: ra.rahmani.7080@gmail.com

Received: 2025-08-19

Accepted: 2025-09-10

Abstract

The purpose of this article is to examine the conditions and contexts of the formation of the labor market in the new ecosystem and its relationship with curriculum planning in accordance with the approach of the Fundamental Transformation Document to reach a revolutionary level school. The failure of graduates to find suitable jobs is one of the issues that has always been the subject of serious criticism by officials and experts in recent decades. Given the increasing changes in the labor market, curricula must be coordinated with these developments and even the existing ecosystem in it and respond to new issues and labor market needs. In this article, with regard to the Fundamental Transformation Document of Education, psychological studies in curriculum planning that include criteria related to social status, learners' needs, curriculum subject and content organization, as well as the most important principles of the curriculum planning system that include principles related to curriculum design, development and implementation, have been addressed. Sociological studies in this field have examined the basics of job selection with respect to the trainee's ecosystem, focusing on the subsystem of providing space, equipment, and technology, as well as the subsystem of training basic competencies and skills, and the subsystem of job creation and entrepreneurship. This research has been conducted using an analytical-descriptive method with field research and library data.

Keywords: Employment, Labor market, Curriculum planning, Ecosystem, Fundamental transformation document

© 2023 Journal of School Education in the Third Millennium (JSETM)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Rahmaninezhad, M, et al.(2025). Curriculum and Labor Market in the New Ecosystem with an Approach to the Fundamentals of the Fundamental Transformation Document. *JSETM*, 3(2): 39-48.

برنامه درسی و بازار کار در زیست بوم جدید با رویکرد به مبانی سند تحول بنیادین

مرضیه رحمانی نژاد^{۱*}، راضیه رحمانی نژاد^۲، رضوانه نصیری^۳

^۱ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان بندرلنگه، مدیر دبیرستان متوسطه اول فاطمیه بندرلنگه، کارشناسی ارشد تحقیقات علوم تربیتی

^۲ کارشناس فرهنگی، کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآنی (سطح ۳ حوزه علمیه)، پژوهشگر

^۳ دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور - تهران

* نویسنده مسئول: ra.rahmani.7080@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۶/۱۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۲۸

چکیده

هدف مقاله حاضر بررسی شرایط و زمینه‌های شکل‌گیری بازارکار در زیست بوم جدید و رابطه آن با برنامه ریزی درسی منطبق بر رویکرد سند تحول بنیادین برای رسیدن به مدرسه تراز انقلابی است. عدم موفقیت دانش‌آموختگان در تصدی شغل مناسب، از جمله موضوعاتی است که دهه‌های اخیر همواره مورد انتقادی جدی مسؤولان و صاحب‌نظران بوده است. باتوجه به تغییرات روزافزون در بازار کار، برنامه‌های درسی باید با این تحولات و حتی زیست بوم موجود در آن هماهنگ شده و به مسائل جدید و نیازهای بازارکار پاسخ داده شود. در این مقاله با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به مطالعات روان‌شناختی در برنامه‌ریزی درسی که معیارهای مربوط به وضع اجتماعی، نیازفراگیران، موضوع درسی و سازمان دهی محتوا را دربرمی‌گیرد و همچنین مهمترین اصول نظام برنامه ریزی درسی که شامل اصول مربوط به طراحی، تدوین و اجرای برنامه درسی می‌تواند کارگشا واقع گردد، پرداخته شده است. مطالعات جامعه‌شناختی در این زمینه به بررسی مبانی انتخاب شغل با توجه به زیست بوم متربیان به موضوع زیر نظام تامین فضا، تجهیزات و فناوری و همچنین زیرنظام آموزش صلاحیت‌ها و مهارت‌های پایه و زیر نظام اشتغال‌زایی و کارآفرینی پرداخته شده است. این پژوهش به روش تحلیلی - توصیفی با تحقیقات میدانی و اطلاعات کتابخانه‌ای گردآوری گردیده است.

واژگان کلیدی: اشتغال، بازارکار، برنامه درسی، برنامه ریزی درسی، زیست بوم، سند تحول بنیادین

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه آموزش مدارس در هزاره سوم محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: رحمانی نژاد، مرضیه؛ رحمانی نژاد، راضیه؛ نصیری، رضوانه. (۱۴۰۴) برنامه درسی و بازار کار در زیست بوم

جدید با رویکرد به مبانی سند تحول بنیادین. فصلنامه آموزش مدارس در هزاره سوم، ۳(۲): ۳۹-۴۸.

مقدمه

شغل مناسب تأکید داشته‌اند (به عنوان مثال اجلاس‌های ۱۹۷۴ پاریس، ۱۹۸۶ ژنو، ۱۹۸۹ ژنو - به نقل از نفیسی ۱۳۷۷). در گزارش کنفرانس جهانی یونسکو در باب آموزش عالی که در سال ۱۹۹۸ در پاریس برگزار شد نیز این موضوع مورد تأکید قرار گرفته است. در ماده ۷ این گزارش آمده است «در شرایط اقتصادی که تغییرات و ظهور شیوه‌های نوین تولیدمبتی بر دانش و به کار بستن آن و ارائه اطلاعات از ویژگی‌های آن است، روابط آموزش عالی، جهان کار و سایر تشکیلات جامعه

در دهه‌های اخیر با افزایش نرخ بیکاری دانش‌آموختگان مدارس و دانشگاه‌ها، انتقادات به عملکرد نظام آموزش رسمی فزونی یافته است. آماده سازی جوانان برای اشتغال همواره یکی از اهداف نظام آموزش رسمی بوده است. رویکردهای جهانی آموزش در دهه‌های اخیر نیز موید همین مطلب است. مثلاً توصیه‌نامه‌های اجلاس‌های یونسکو عموماً بر رسالت مؤسسات آموزشی از ابتدایی تا عالی برای آماده‌سازی فرد جهت احراز

تا بسیار محدود) و نتایج مترتب بر آنها اطلاق میشود که متریبان برای کسب شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح موقعیت بر اساس نظام معیار اسلامی در معرض آنها قرار می‌گیرند تا با تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش مرتبه قابل قبولی از آمادگی برای تحقق حیات طیبه در همه ابعاد را به دست آورند. (مبانی نظریه تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

۲- خاستگاه: برنامه درسی به عنوان یک حوزه پر تنش و با تعدد آرا و تضارب عقاید در یک صد سال گذشته، رشد قابل توجهی را پشت سر گذاشته است و همانند بسیاری از حوزه‌های علمی، پژوهش در آن نقش پررنگ دارد و روش‌شناسی علوم انسانی در آن شایع است. تعداد نظریه‌ها و رویکردهای عملی برای مطالعه برنامه‌های درسی متنوع و در حال رشد است. پژوهشگران برنامه درسی و نظریه‌پردازان این حوزه رویکردهایی را از جامعه‌شناسی، فلسفه، روانشناسی و سایر رشته‌ها اقتباس کرده‌اند که تلفیق آنها روش‌های کاری خاص برنامه درسی ایجاد کرده و آن را به یک حیطة تخصصی تبدیل کرده است که روز به روز بر گسترش حیطة عمل آن افزوده می‌شود.

یکی از مهم‌ترین ابعاد متفاوت بین الگوی برنامه‌درسی است، خاستگاه برنامه درسی، به محل تدوین برنامه اشاره دارد. به همین دلیل شوبرت (کارل گوستاو یونگ - روانشناس سوئیسی) اصطلاح تمرکز و عدم تمرکز را معادل خاستگاه برنامه درسی می‌دادند. در صورتی که برنامه‌ریزی در یک محل ویژه (موردی) یا استفاده کننده محوری می‌گویند. که فقط برای آن محل به کار می‌رود. برنامه درسی عمومی یا (اوپن‌تریک) به برنامه‌ای گفته می‌شود که برنامه در یک مرکز یا مکان خاص تدوین می‌شود. اما در استان‌ها، یا مناطق مورد استفاده نمی‌شود. استقلال موسسات آموزشی از دیدگاه بعضی افراد اولویت نمی‌باشد. اگرچه کشورهای در حال توسعه که در تهیه برنامه‌درسی موفق یا ناموفق بوده‌اند به مطلوبیت برنامه‌ریزی درسی در سطوح منطقه‌ای، استانی، موسسات آموزشی پی برده‌اند.

۳- ابعاد زیرنظام برنامه درسی: طراحی، در ترجمه نخست ناظر بر ویژگی‌های عام طرح یا نقشه حاکم بر برنامه درسی است که دیدگاه یا خاستگاه ارزشی برنامه درسی را تبیین می‌نماید و در درجه دوم با ابتناء به چنین پایگاهی برای عناصر برنامه درسی مانند تشخیص نیاز و تدوین اهداف، انتخاب محتوای سازماندهی محتوا، راهبردهای تدریس، فرصت‌ها و فعالیت‌های یادگیری، سنجش پیشرفت تحصیلی و زمان تعیین تکلیف مینماید. تدوین، ناظر به فرایند ساخت و تولی برنامه درسی است و شامل ابعادی مانند خاستگاه برنامه درسی، تمرکز و عدم تمرکز، میزان انعطاف و ترکیب گروه‌های تصمیم‌گیرنده درباره عناصر برنامه درسی می‌باشد.

بایستی سر لوحه‌ی فکری آموزش عالی قرار گیرد تا قابلیت اشتغال دانش‌آموختگان افزایش یابد و این افراد باید نظرشان بیش از پیش به این مساله جلب گردد که نه تنها متقاضی کار نباشد بلکه خود خالق آن شوند» (یونسکو، ۱۹۹۸).

برای مقابله با این نارسایی، برخی از مسئولان و متخصصان کوشیده‌اند با اتخاذ تدابیری، برنامه‌های درسی را با مقتضیات جامعه و دنیای کار پیوند بزنند تا این طریق ضمن ممانعت از بیکاری دانش‌آموختگان به تقاضای بخش‌های مختلف اقتصادی کشور به نیروی انسانی ماهر و متخصص پاسخ دهند. البته برخی از مسئولان - به ویژه در نظام آموزش عالی - اساساً این که اشتغال جزء وظایف نظام آموزشی است را رد کرده و آن را متوجه دولت و سیاست‌های اقتصادی وی دانسته‌اند. گروه اخیر عدم اشتغال دانش‌آموختگان آموزش عالی را عمدتاً متوجه صنعت بیمار کشور و نابسامانی اقتصاد کرده‌اند تا ضعف در عملکرد دانشگاهها. در این میان اکثریت صاحب‌نظران در دو اصل متفق القولند: بیکاری دانش‌آموختگان، به معنای عدم وجود کار نیست بلکه بدین معناست که اولاد دانش‌آموختگان توانایی اشتغال در آن کار را ندارند و یا این که در بسیاری از حوزه‌ها، زمینه‌های کار و اشتغال وجود دارد ولی دانش‌آموختگان ما ترجیح می‌دهند به جای آفرینش کار، منتظر استخدام بمانند.

در این مقاله درصدد بیان رویکردی به مبانی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی در برنامه‌ریزی درسی و ارتباط آن با بازار کار با توجه به زیست بوم جدید و نظریه‌های موجود در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش برای رسیدن به مدرسه تراز انقلاب اسلامی هستیم.

الف) مفهوم شناسی واژگان کلیدی

در این بخش از مقاله به بررسی مفاهیم کلیدی موجود در این پژوهش پرداخته شده است:

اول) برنامه‌ریزی درسی

۱- تعریف: برنامه ریزی درسی شامل سازماندهی یک سلسله فعالیت‌های یاددهی و یادگیری به منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده‌ها و ارزشیابی میزان تحقق این تغییرات است. (یارمحمدیان، ۱۴۰۰).

برنامه ریزی درسی از لحاظ مفهومی اشاره به یک فرایند دارد که حاصل یا نتیجه‌ی آن برنامه‌ی درسی است. واژه‌ی برنامه درسی به معنای میدان مسابقه و یا فاصله و مقدار راهی است که افراد باید طی کنند تا به هدف مورد نظر دست یابند. (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۹). یا به تعریفی دیگر برنامه‌درسی به مجموعه فرصت‌های تربیتی نظام‌مند و طرح ریزی شده (از سطح ملی، منطقه‌ای و محلی تا مدرسه و کلاس درس با طیف مخاطبان بسیار گسترده و فراگیر

در آن به رشد و تعالی آموزش دیده است، ممکن است با دانش آموز دیگری که در همان شهر سکونت دارد ولی در مدرسه دیگری آموزش یافته باشد، متفاوت و با نگرش دیگری باشد. در نتیجه مربیان در شکل‌گیری شخصیت و توانمندی متربی‌ان به جهت رشد اخلاقی، اقتصادی و اجتماعی آنها دخالت مستقیم دارند و به راحتی می‌توانند متربی‌ان را برای رسیدن به نقطه تراز انقلاب سوق داده و به قله والای حیات طیبه برسانند که این حرکت عظیم با تمرکز بر برنامه‌ریزی صحیح درسی جهت رونق بازار کار بسیار اثرگذار می‌باشد.

ب) مبانی روان‌شناختی در برنامه‌ریزی درسی بر مبنای محیط زندگی

تربیت رسمی و عمومی به دلیل پوشش دادن به متربی‌ان در سنین خواص (دوره‌های کودکی و نوجوانی) ناگزیر است با مباحث علمی مربوط به مراحل رشد و خصوصیات هر دوره سروکار داشته باشد؛ زیرا شناخت واقعیت‌های روان‌شناختی متربی‌ان موجب تجویز سازوکارهای مناسب و عقلانی در تربیت رسمی و عمومی خواهد شد. (مبانی نظریه تحول بنادین، ۱۳۹۰)

مهم‌ترین منابع اطلاعاتی مورد قبول اکثر برنامه‌ریزان درسی، یادگیرنده (خصایص، قابلیت‌ها و نیازهای او) می‌باشد. در تدوین اهداف دوره‌های تحصیلی نمی‌توان به درستی عمل کرد مگر اینکه با بهره‌گیری از تحقیقات و نظریه‌های روان‌شناسی، تصویری از ابعاد روانی یادگیرنده به دست آمده باشد. (سیلور، الکساندر و لویس، ۱۳۷۸) یعنی برنامه‌درسی نباید جدا از خصوصیات یادگیرنده‌ای که آن را خواهند آموخت، طرح شود. به عبارت دیگر اولین قدم برای تهیه برنامه درسی، بررسی و شناخت مجموعه علایق، نیازها، استعدادها و قابلیت یادگیرنده می‌باشد.

از مطالعاتی که روان‌شناسان درباره نیازهای دانش‌آموزان انجام داده‌اند چنین بر می‌آید که همه آنان علاوه بر نیازهای فیزیولوژیکی و ایمنی در گروهی از نیازهای عاطفی، اجتماعی و عقلانی مشترک هستند. (تقی‌پورظهیر، ۱۳۸۱) بنابراین توجه به نیازهای دانش‌آموز جنبه‌های مختلف رشد و مراحل آن به عنوان یکی از مبانی برنامه‌ریزی درسی شناخته شده است. (هانس، باندی و بلیس، ۱۹۷۴)

برنامه‌ریزی که می‌خواهند برنامه‌درسی تهیه کند باید اطلاعات کافی درباره رشد نظیر خصوصیات رشد، جنبه‌های مختلف آن، وظایف مربوط به رشد، احتیاجات اساسی (مانند احتیاج به محبت، احتیاج به وابستگی و تعلق گروهی، احتیاج به بیان و ابزار خود و احتیاج به امنیت) داشته باشند و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در جنبه‌های مختلف رشد و ارتباط تمام این امور را با

اجرا، ناظر به رخ دادهایی است که چگونگی عملیاتی ساختن برنامه درسی را در کانون توجه داشته و شامل ابعادی همچون منشا، مبدا تغییر، واحد، عامل تغییر و پیامدهای تغییر می‌شود. ارزشیابی، ناظر به فرایند دریافت داده‌های معتبر برای بازسازی و بهسازی مداوم برنامه درسی است و شامل ابعادی مانند سطوح، روش و منابع اطلاعاتی می‌شود.

دوم) بازار کار

بازار کار بیشتر مفهومی است که رقابت و تعامل بین نیروهای کار مختلف را نشان می‌دهد و به یک مکان فیزیکی اشاره نمی‌کند. بازار کار هم‌چنین به بازار نیروی کار نیز معروف است. بازار کار بسته به تقاضای موجود برای نیروی کار و عرضه کارگران در دسترس در کل اقتصاد می‌تواند رشد پیدا کند یا کاهش یابد. عوامل دیگری که بر این بازار تأثیر می‌گذارند عبارتند از نیازهای یک صنعت خاص، نیاز به سطح تحصیلات یا مجموعه مهارت‌های خاص و وظایف شغلی مورد نیاز بازار کار جزء مهمی از هر اقتصادی است و به طور مستقیم با تقاضا برای کالاها و خدمات مرتبط است.

سوم) زیست بوم

زیست‌بوم، زی‌بوم یا زیمان (فرید، ۱۳۹۱) به انگلیسی (Biome) به مناطق زندگی تمام گیاهان، جانوران و سایر موجودات با شرایط طبیعی محیط در یک منطقه ویژه گفته می‌شود. یک زیمان با انواع حیات جانوری مشخص با توجه به موقعیت، شرایط آب و هوایی، عرض جغرافیایی و ارتفاع تعیین می‌شود. (Biology Articles, Tutorials & Dictionary) (فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان). منظور از اکوسیستم یا زیست بوم، محیط متشکل از همه موجودات جاندار و غیرجاندار فیزیکی مانند هوا، آب، خاک و نور خورشید است که در یک مکان خاص بر یکدیگر اثر متقابل گذاشته و در نهایت منجر به رشد و پرورش گونه‌های خاص از موجودات در طی زمان می‌شوند.

چهارم) زیست بوم جدید

استفاده از ظرفیت برنامه‌های درسی، منابع آموزشی، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات، کتابخانه، فرصت اردوها و فعالیت‌های برون مدرسه به ویژه مساجد و کانون‌های مذهبی برای تقویت معرفت و باور به معارف الهی به ویژه اعتقاد به توحید و معاد و ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی در دانش‌آموزان با توجه به محیط پیرامون، محل سکونت، امکانات موجود و همچنین فرهنگ عمومی و اجتماعی حاضر در آن را تشکیل می‌دهد. در این راستا هر دانش‌آموز با توجه به زیست بومی که

برنامه‌درسی، درک نمایند تا بتوانند در اصلاح و توسعه برنامه درسی و تطبیق آن با رشد و احتیاجات یادگیرنده به طور مؤثر اقدام کنند.

اول) معیارهای مربوط به وضع اجتماعی

برنامه‌ریزی درسی باید به گونه‌ای باشد که فراگیر بتواند با توجه به وضع اجتماعی محیط پیرامون خود و با استفاده از شایستگی‌ها و مهارت‌هایی که آموخته است بهترین شغل را برای آینده خود در جهت رفع مشکلات زیست بوم پیرامون خود و همچنین در راستای اشتغال‌زایی و کارآفرینی آموزش دیده و انتخاب نماید. این شایستگی‌ها و مهارت‌ها از موضوعات مرتبط با کلیه رشته‌ها و مورد نیاز در تمام مشاغل مدرن و مسیرهای حرفه‌ای شغلی هستند و توسعه مهارت‌ها و شایستگی‌های کارآفرینی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا سطوح بالاتر مهارت‌های کارآفرینی بدون توجه به زیست بوم موجود، احتمال تحصیل بیش از حد، برای فارغ التحصیلان دانشگاهی را کاهش می‌دهد و به افراد کمک می‌کند تا مشاغل بهتری به دست آورند، حتی اگر به جای مشاغل خوداشتغالی به دنبال شغلی با دریافت حقوق باشند. در این راستا در برنامه‌ریزی درسی باید به برخی نکات توجه ویژه نمود، از جمله:

- محتوا باید دانش‌آموزان را در درک و ارزش‌سنجی و توسعه میراث فرهنگی کمک کند.
- محتوا باید درباره وضع سیاسی اقتصادی اجتماعی و جغرافیایی جامعه حاضر اطلاعاتی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند.
- محتوا باید دانش‌آموزان را با مشکلات و مسائل مهم اجتماعی آشنا سازد و آنها را برای برخورد با این مسائل آماده نماید.
- محتوا باید اصول و مبانی رشته‌های مختلف علمی را در بر داشته باشد و دانش‌آموزان را با نقش و تاثیر علوم مختلف در زندگی اجتماعی آشنا سازد.
- محتوا باید مهارت‌های اجتماعی از قبیل خواندن، نوشتن، حساب کردن و مهارت در حل مسائل مختلف را در دانش‌آموزان ایجاد کند.
- محتوا باید دانش‌آموزان را برای احراز شغل و حرفه‌ای که مورد نیاز جامعه است آماده سازد.

دوم) معیارهای مربوط به نیاز فراگیران

یکی از مهمترین و اصلی‌ترین ارکان روان‌شناختی در برنامه‌ریزی درسی، فراگیران یا همان متریبیان هستند که اگر در برنامه‌ریزی درسی نیازهای روحی، روانی، اجتماعی و ... آنها

مورد توجه قرار نگیرد، ممکن است این برنامه‌ریزی در دراز مدت نتواند نتیجه مطلوب را داشته باشد. لذا در این راستا باید معیارهای خاصی را مورد توجه قرار داد که در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- محتوا باید رشد بدنی، عقلانی، اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان را تسهیل کند.
- محتوا باید متناسب با احتیاجات، استعدادها و علایق و رغبت‌های دانش‌آموزان باشد.
- محتوا باید متناسب با تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان باشد.
- محتوا باید متناسب با آمادگی و تجربیات قبلی دانش‌آموزان باشد.
- محتوا باید راه فعالیت و تجربه را برای دانش‌آموزان باز بگذارد. محتوا باید طوری انتخاب شود که دانش‌آموزان بتوانند آنچه را که در مدرسه یاد می‌گیرند در زندگی فردی و اجتماعی به کار ببرند. (شریعتمداری، ۱۳۷۵)

سوم) معیارهای مربوط به موضوع درسی

یکی دیگر از معیارهای مربوط به مبانی روان‌شناختی در برنامه‌ریزی درسی، موضوع درس می‌باشد. موضوع درس نقش اصلی در فراگیری متریبیان دارد که اگر به آن توجه ویژه نگردد ممکن است باعث بروز مشکلات عدیده‌ای از جمله: ایجاد حس بی‌رغبتی در فراگیران و ... گردد که در ادامه به برخی از این معیارها اشاره گردیده است:

- محتوا باید درکی روشن و واضح از ساختار بنیادی رشته علمی به فراگیران ارائه دهد.
- محتوا باید روش‌های تحقیق مورد استفاده هر رشته علمی را بیان کند.
- محتوا باید بین محتوا دشوار، عمیق و علمی تعامل برقرار کند.
- محتوا باید متناسب با تخیل دانش‌آموزان باشد و دشواری آن جدی باشد که ضمن قابل بحث و مجادله بودن در قوه ادراک فراگیران بگنجد.
- مفاهیم و اصول انتخاب شده باید وسیع‌ترین و جامع‌ترین چهره از جهان را معرفی نماید. (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴)
- مشکلاتی نظیر شکاف عمیق بین محتوا و تجربه‌های واقعی دانش‌آموزان و یا فاصله محتوای دروس یافته‌های واقعی علوم از جمله مشکلات نظام آموزشی به شماره می‌رود. (شعاری‌نژاد، ۱۳۶۸) و شاید بتوان گفت که این مشکلات ناشی از عدم توجه به معیارهای مناسب جهت انتخاب محتوا باشد.

ورود به زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی شوند. (مبانی نظریه تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

دوم) اصول تدوین برنامه درسی برای آنکه عوامل تربیت در کلیه سطوح نظام تربیت رسمی و عمومی در قبال کیفیت تربیت و نتایج آن مسئول و پاسخگو باشند، ضروری است متناسب با نقش ارکان و عوامل سهیم و موثر در سطوح مختلف به تناسب، و به "آزادسازی" معقول به عنوان یک اصل مبنائی نگریسته شود.

تمرکززدایی از برنامه‌های درسی باید زمینه رقابت سازنده در جهت افزایش کیفیت و کارایی نظام تربیت رسمی و عمومی را در چارچوب نظام معیار اسلامی نیز فراهم سازد. به برنامه‌ریزی درسی باید به مثابه یک فرایند پژوهشی (پژوهش از نوع عمل فکورانه) که دارای اهمیت ویژه‌ای است و منجر به ابداع یک محصول فرهنگی- تربیتی، نگریسته شود. (مبانی نظریه تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

سوم) اصول اجرای برنامه درسی اجرای برنامه درسی (جدید) با نگاه کل نگرانه یا بوم شناختی و باتوجه به رویه‌های جاری، اندیشه‌ها و انگاره‌های رایج در درون و برون مدرسه باید در کانون توجه باشد. به دیگر سخن، طراحی و تدوین برنامه درسی مطلوب نباید شرط لازم و کافی برای تحقق تغییرات یا اجرای آن در محیط‌های مختلف دانسته شود و باز آفرینی فرهنگ مدرسه صالح به عنوان مقصد نهایی باید در صدر اقدامات قرار گیرد.

تغییرات برنامه درسی باید در قالب یک طرح کلان پردازش شده و در یک فرایند مرحله‌ای و گام به گام به اجرا گذاشته شود. از نگاه تک صاحتی به ماهیت تدریس باید پرهیز نموده، به کسب شایستگی‌ها باید به عنوان فرایند درستیابی به معنا نگریست که در آن متربی عاملیت داشته و مربی راهنماست و لازم است پرسشگری متربیان مورد تاکید و تشویق قرارگیرد. در سنجش شایستگی‌ها، تمامیت تجارب تربیتی کسب شده باید مورد توجه و تاکید باشد و این ارزشیابی در خدمت یادگیری قرار داشته و در فرایند یاددهی - یادگیری منحل گردد. ارزشیابی "مغناطیس توجه" است و عدم هماهنگی، به معطل ماندن هدف منجر می‌شود. (مبانی نظریه تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

د) مبانی انتخاب شغل با توجه به زیست بوم نگاهی به عناوین شغلی حوزه برنامه درسی نشان می‌دهد، در برنامه درسی ظرفیت شکل گرفتن مشاغل مختلف وجود دارد و در ساختار نظام آموزشی و نهادهای وابسته به آن می‌توان مسئولیت‌های مختلفی برای تخصص‌های آن تعریف کرد؛ اما چنین امری تاکنون به خوبی رخ نداده است. تربیت رسمی بیش از هرچیز تابع مقتضیات محیط اجتماعی و شرایط تاریخی است

۴) سازمان دهی محتوا

تجربه و تحلیل نیازها، هدف‌های آموزشی را مشخص می‌سازد و برنامه ریزان درسی بر اساس موارد فوق محتوای برنامه‌های درسی را گردآوری، تالیف و تدوین می‌کنند. بنابراین سازماندهی بیانگر تنظیم و مرتب کردن محتوای تهیه شده است. در واقع منظور از سازماندهی محتوا این است که فعالیت‌های یادگیری را باید به نحوی با یکدیگر مرتبط نمود که یادگیری مؤثر و مطلوب صورت گیرد.

تحقیق یادگیری مؤثر و حصول هدف‌های آموزشی از دلایل اساسی سازماندهی محتوا محسوب می‌شود. همچنین کارایی و مشروعیت برنامه درسی تا حدود زیادی به چگونگی سازماندهی آن بستگی دارد.

سازماندهی محتوای برنامه درسی به نوعی باعث سازماندهی کلیه عوامل مؤثر در برنامه درسی مانند مواد آموزشی، معلم و روش تدریس نیز می‌شود. بنابراین سازمان‌دهی برنامه درسی، چیزی بیشتر از محتوا و تجربیات یادگیری است. (ابراهیمی و احدیان، ۱۳۷۷)

چنانچه ذکر شد سازماندهی محتوا با فعالیت‌های یادگیری، مربوط است، زیرا کارایی روش تدریس و میزان یادگیری فراگیران بدان وابسته است. البته این نکته را نباید فراموش کرد که سازماندهی مناسب، مستلزم تصمیم‌گیری درباره چگونگی ارائه، نظم دادن و توالی محتوای درسی است.

ج) مهمترین اصول نظام برنامه‌ریزی درسی

نظام برنامه‌ریزی درسی بر اساس نیازمندی‌های روانشناختی و جامعه شناختی دانش‌آموزان تهیه و تدوین می‌گردد که دارای اصول مهم و کاربردی می‌باشد. این اصول دارای ابعاد گوناگونی شرح ذیل است:

اول) اصول طراحی برنامه درسی آنچه در ساختار و سازماندهی محتوای برنامه درسی مورد توجه قرار می‌گیرد، رویکرد تلفیقی و مسئله محور و تاکید بر مفاهیم، مهارت‌ها و ایده‌های اساسی در هریک از ساحت‌های تربیت صورت می‌پذیرد، تا فرصت تجربیات دست اول برای کسب شایستگی‌ها جهت درک و اصلاح مداوم موقعیت از سوی متربیان بر اساس نظام معیار اسلامی را فراهم می‌کند.

در برنامه درسی دوره متوسطه دوم باید "گرایش تخصصی نرم" را تعریف و تعویبه نمود و از شکل گیریه "افتراق کامل برنامه‌ای" یا ایجاد شاخه‌های تخصصی مجزا به صورت از پیش طراحی شده جلوگیری کرد و توجه به هویت ویژه متربیان و نیازهای جامعه را در اولویت قرار دهد، به گونه‌ای که آنان آماده

زیرا از منظر فلسفه تربیت رسمی و عمومی، مدرسه کانون تربیتی محله و تجلی بخش حیات طیبه است. بنابراین باید در طراحی و ساخت مدرسه تدابیری اتخاذ کرد تا از تباطات مدرسه با محیط تسهیل شود و زمینه‌ی ارائه خدمات موثر به محیط در آن تدارک شود. (مبانی نظریه تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

دوم) زیر نظام آموزش صلاحیت‌ها و مهارت‌های پایه این رویکرد، عمدتاً آموزش‌های مورد نظر را در قالب برنامه‌های درسی مرسوم در مدارس و دانشگاه را مد نظر دارد و لذا حیطه عملکرد آن دوره متوسطه و آموزش عالی است. اما برخی از صاحب‌نظران ضمن قبول ضرورت آموزش حرفه‌ای این ایده را مطرح کردند که موفقیت شغلی علاوه بر چیرگی در مهارت‌های علمی و عملی، مستلزم وجود یک سری مهارت‌ها و عادات فردی نیز هست که در اجرای برنامه‌ها طبق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در مدرسه تراز انقلاب اسلامی می‌توان به آن دست یافت مانند: ولایت‌پذیری، ارزش‌گذاری برای کسب کار، مسئولیت‌پذیری، انتقادپذیری، اعتماد به نفس در جهت بهبود انتخاب شغل و لذا برخی از صاحب‌نظران عدم موفقیت افراد در کار را بیش از پیش به ضعف آنان در انطباق با زیست بوم جدید نسبت داده‌اند تا ندانستن مهارت‌های کار کردی. به همین دلیل امروزه جنبه‌های مربوط به انگیزش افراد نسبت به کار و روابط متقابلشان در زندگی کاری، حتی مهمتر از کسب صلاحیت‌ها در مهارت‌های کار کردی تلقی می‌شود (گرت لوز، ۱۳۷۳).

در چهارچوب رویکرد برنامه‌ریزی درسی برای ایجاد مهارت‌های عمومی و پایه مورد نیاز اشتغال روش‌های آموزش صلاحیت‌های متعددی ذکر شده است. مثلاً (Eisner (1997) در مقاله «تربیت متناسب با شرایط شغلی و مهارت‌های فردی» معتقد است آموزش اصول هنرها می‌تواند دانش آموزان را برای کار و شغل و زندگی آماده کنند. وی صلاحیت‌هایی نظیر درک روابط، توجه به ظرایف و توانایی تصمیم‌گیری در غیاب قواعد از قبل تعیین شده را برای آمادگی شغلی لازم می‌داند و معتقد است این صلاحیت‌ها از طریق تربیت هنری - نه تربیت حرفه‌ای به مفهوم متعارف - حاصل می‌شود (مهر محمدی، ۱۳۸۱) برخی متخصصان نقش عادات در تربیت شغلی را مطرح کرده‌اند مثلاً در کتاب هفت مهارت مورد توجه در تربیت شغلی (۲۰۰۲) عادات مفید برای پرورش مهارت‌های فردی موثر در بازار کار و اشتغال به قرار زیر معرفی شده است:

- بالا بردن اعتماد به نفس
- ارتقای ارتباط و تعامل مثبت با دیگران
- ایجاد حس مسئولیت در برابر تصمیمات اتخاذ شده فرد در ارتباط با خانه، مدرسه و اجتماع

و وضعیت جامعه یا دوران، می‌تواند حدود و ثغور و ویژگی‌های آن را رقم بزند. شناخت واقعیت‌های جامعه موجب تجویز سازوکارهای مناسب و عقلانی تربیت رسمی و عمومی خواهد شد. بنابراین تدوین فلسفه تربیت رسمی و عمومی نمی‌تواند به دستاوردهای دانش جامعه‌شناسی بی‌توجه باشد. مهمترین مبانی جامعه‌شناسی که در اجرای زیست بوم جدید منطبق با دیدگاه اسلامی است شامل:

- جامعه حیاتی مستقل از حیات فردی احاد خود دارد.
 - انسان با محیط (جامعه) و احاد آن تعامل فعال دارد.
 - نسبت فرد و جامعه نسبت وحدت و کثرت است.
- پس دیدگاه اسلامی از یک سوء (در تعارض با فرد گرایی) به ما توصیه می‌کند از نفی ساد لوحانه آثار و لوازم ساختارها و سازو کارهای اجتماعی در ظهور و استمرار رفتار و تکوین هویت اشخاص بپرهیزیم و از سوی دیگر (در تعارض با جو گرایی اجتماعی) به ما اجازه نمیدهد برای تغییر و اصلاح عملکرد یادگیرندگان صرفاً به ساختارهای اجتماعی متمسک شویم؛ زیرا قانون کلی در دیدگاه اسلامی آن است که هیچکس بار دیگری را (به طور کامل) بر نمی‌دارد. (فاطره، آیه ۱۸) بر این اساس ما نمی‌توانیم از تاثیرات محیطی بر اعمال افراد چشم‌پوشیم. در عین حال، نمیتوانیم نقش آنها را در تبیین اعمال ایشان و حتی در تصحیح آنها انحصاری و بیش از حد واقعی بر جسته نماییم؛ زیرا مسئولیت نهایی عملکرد هر کسی بر عهده خود اوست. (علم‌الهدی، ۱۳۸۷)

تمامی این مراحل جهت رسیدن فرد به تربیتی است که از خانواده آغاز و در مدرسه تکامل یافته تا او به جامعه وارد شود و این شخص، انسانی با وجدان بیدار و آشنا به آموزه‌های وحیانی یا همان "انسان کامل" از دیدگاه قرآن گردد.

اول) زیر نظام تامین فضا، تجهیزات و فناوری زیر نظام فضا، تجهیزات و فناوری کلیه فعالیت‌های برنامه‌ریزی، ساماندهی، طراحی، اجرا، نظارت و پشتیبانی مربوط به تامین کالبد نظام تربیت رسمی و عمومی و تدارک تجهیزات و فناوری آنرا متناسب با ساحت‌های تربیت و هماهنگ با مولفه‌های معماری و طراحی شهری، تکنولوژی ساخت، لوازم و تجهیزات، منابع (انسانی - مادی - مالی) و مدیریت فنی و مهندسی در راستای دستیابی به اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی به عهده دارد. در این زیر نظام، فضای تربیتی به کلاس درس خلاصه نمیشود بلکه تربیت، در محیط تربیتی اتفاق می‌افتد که شامل کلاس درس، حیات مدرسه، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و حتی محیط خارج از مدرسه می‌باشد. در تمام این محیط‌ها، پیام تربیتی به متربیان منتقل می‌شود. لذا برای دستیابی و تحقق اهداف تربیتی، باید تمام این محیط‌ها مدیریت و هماهنگ شوند؛

نتیجه‌گیری

چشم‌اندازهای اقتصاد و بازار کار در جهان گویای این واقعیت است که دوران کار آمدی برنامه‌ریزی بر مبنای تقاضای نیروی انسانی به سر آمده است. در این شرایط بهترین رویکرد در انواع آموزش‌ها و در همه سطوح، اشاعه کیفیت در آموزش‌ها و پرورش خصلت‌های مناسب بازار کار، نظیر انعطاف‌پذیری، تفکر انتقادی، اجتماع‌پذیری، ارزش‌گذاری برای کسب و کار، سخت‌کوشی، کارآفرینی و خلاقیت، به عنوان جهت‌گیری اصلی در کلیه برنامه‌ها و شیوه‌های اجرایی بر مبنای انسان کامل که معیار مهمی در رسیدن به جامعه نوین جهانی است، با توجه به زیست بوم جدید می‌باشد.

بر اساس اختیاراتی که سند تحول بنیادین به ما داده است و هم‌چنین اصول، و قوانین و مصوبات سازمان آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی درسی ملی، انتظار می‌رود که بتوانیم زیست بوم هر مدرسه را بر اساس فضا، تجهیزات، اولیا، کارکنان، متریبان، منطقه و... تعریف کنیم و در جهت رسیدن به تربیت انسانی موحد، مؤمن و معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت‌جو و عاقل، عدالت‌خواه و صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، شجاع و ایثارگر و وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش، ولایت‌مدار و منتظر و تلاشگر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی و... (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش) پیروز باشیم.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

- بالا بردن احساس مسؤلیت یادگیری مادام‌العمر

- بالا بردن مهارت حل مساله مؤثر

- ارتقاء مهارت تصمیم‌گیری برای مقاصد فردی و آموزشی

- ارتقاء دانش راجع به اهمیت رشد فردی

(سوم) زیر نظام اشتغال‌زایی و کارآفرینی

روندهای جاری و جهانی اشتغال، مویذ رویکرد آموزش مهارت‌های پایه و اساسی است؛ کاهش اشتغال در بخش دولتی و شرکتهای بزرگ خصوصی، افزایش اشتغال در بخش‌های غیر متشکل اقتصادی، سرعت گرفتن ایجاد مشاغل جدید، کم شدن ثبات و امنیت شغلی، نیاز فزاینده به رایانه و مهارت‌های ظریف ارتباطی و اطلاعاتی، کاهش مشاغل یدی و... نشان می‌دهد که راهبردهای «دانش نظری» و «دانش عملی» به تنهایی در آماده کردن فرد برای رویارویی با تحولات شغلی ناتوان است و لازم است راهبردهای جدید آموزش مهارت‌های شغلی اتخاذ شود.

عامل دیگری که در دنیای کنونی ضرورت و جایگاه آموزش‌های مهارت‌های عمومی و پایه مورد نیاز اشتغال را قوت بخشیده است، توجه به نقش افراد کارآفرین در توسعه اقتصادی کشور است. به طور کلی کارآفرینی به عنوان عامل تغییر، به خلق کسب و کار جدید توسط فرد یا ردهای کوچک اطلاق می‌شود که در مطالعات مربوط به پیشرفت شرکت‌ها و سازمانهای بزرگ مشخص شده است که مهمترین عامل تضمین و تداوم حیات آنان نوآوری، ابداع و خلق محصولات، به فرایندها و روشهای جدید بوده است که بیش از همه مديون وجود مدیران و کارکنان کارآفرین است. در تحقیقاتی که مورد ویژگیهای افراد کارآفرین صورت گرفته است ویژگی‌های متعددی مشخص شده است که پرورش آنها مستلزم وجود برنامه آموزشی از اولین سالهای کودکی است.

محققانی که در زمینه آموزش کارآفرینی مطالعه کرده‌اند معتقدند مدارس باید با ارتقاء کارآفرینی به عنوان یک انتخاب شغلی کار خود را آغاز کنند. آنان انتقاد می‌کنند که معلمان دارای روح کارآفرینی نیستند چرا که معمولاً در یک نظام بسیار سازمان یافته مشغول فعالیت هستند. نتیجه این که دانش‌آموزان نیز مایلند خود را به عنوان کارکنان بالقوه بنگرند و نه به عنوان کارآفرین (احمد پور داریانی، ۱۳۸۰).

در نتیجه در جامعه برای بهبود روند اشتغال‌زایی و کارآفرینی، نیاز است که کارشناسان امور اجتماعی و فرهنگی، به زیست بوم آن منطقه توجه ویژه‌ای داشته باشند تا این روند تسریع و تسهیل گردد.

منابع فارسی

قرآن کریم

- ابراهیمی، علی، احدیان، محمد. (۱۳۷۷). برنامه‌ریزی درسی (راهبردهای نوین)، ویراستاران: میترا پوراسدالله، مهدی اخلاقی، چاپ اول، تهران: فکرنو.
- احمد پور داریانی، محمود. (۱۳۸۰). کار آفرینی (تعاریف ، نظریات ، الگوها)، تهران: انتشارات پردیس ۵۷.
- تقی‌پورظهی، علی. (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، چاپ هجدهم، تهران: آگاه.
- حیدری فرد، زهرا. (۱۳۹۸). ارزیابی کیفیت انواع برنامه‌های درسی بر اساس الگوی فرانسیس کلاین، چاپ اول، تهران: فرهوش
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (سند مشهد مقدس)، (۱۳۹۰)، شورای عالی آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.
- سیلور، جی گالن، ام اکساندر، ویلیام، جی لوئیس، آرتور. (۱۹۹۲) _ (۱۳۷۸). برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، ترجمه غلامرضا خوی نژاد، خراسان رضوی: به‌نشر (آستان قدس رضوی). شریعتمداری، علی. (۱۳۷۵). برنامه‌ریزی درسی، چاپ ششم، تهران: سمت.
- شعاری نژاد، علی‌اکبر. (۱۳۶۸). مبانی روانشناختی تربیت، چاپ دوم ، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی ، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- علم‌الهدی، جمیله. (۱۳۸۷). تبیین فلسفه تعلیم و تربیت رسمی در اسلام، طرح تدوین سند ملی آموزش و پرورش، کمیته مطالعات نظری.
- فتحی و اجارگاه، کوروش. (۱۳۸۴). اصول برنامه‌ریزی درسی، چاپ چهارم، تهران: ایران زمین.
- فرید، م. (۱۳۹۱)، فرهنگ جامع علوم زمین، سروش مدبری، انتشارات فرهنگ معاصر.
- کارگروه تلفیق نتایج مطالعات نظری با پشتیبانی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.
- گرت لوز. (۱۳۷۳). آموزش حرفه‌ای د رحال گذار: تلفیقی از هفت مطالعه موردی، ترجمه علی اعظم محمد بیگی، تهران: انتشارات مدرسه .
- گروه واژه‌گزینی، فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان، ویراستار جواد میرشکاری، دفتر چهارم، تهران: انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- مهر محمدی، محمود. (۱۳۸۱). برنامه درسی: نظر گاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها، مقاله تربیت متناسب با شرایط شغلی و مهارت‌های فردی - تألیف آیزنر، ترجمه محمد امینی، تهران: انتشارات سمت.

- نفیسی، عبدالحسین. (۱۳۷۷). آموزش و پرورش ایران ۱۴۰۰ مجموعه پنجم : توصیه نامه‌های مجامع بین المللی در باره آموزش و پرورش، تهران : پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- هانس، باندی و بلیس. (۱۹۷۶م-۱۳۹۴). نظریه گراف باندی-مورتی، دارا معظمی، تهران: دانشگاهی.
- یارمحمدیان، محمدحسین. (۱۴۰۰). مبانی و اصول برنامه ریزی درسی، چاپ هجدهم، (ویرایش دوم)، تهران: یادواره کتاب.
- یونسکو. (۱۹۹۸). بیانیه جهانی آموزش عالی برای قرن آینده، ترجمه حمید جاودانی (۱۳۷۱)، تهران: موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.

فهرست منابع

- Holy Quran
- Ahmad Pour-Dariani, M. (2001). Entrepreneurship (Definitions, Theories, Models), Tehran: Pardis 57 Publications.
- Alamolhoda, J. (2008). Explanation of the Philosophy of Formal Education and Training in Islam, National Education Document Compilation Plan, Theoretical Studies Committee.
- Ebrahimi, A., Ahadian, M. (1998). Curriculum Planning (New Strategies), Editors: Mitra Pour-As-Dollah, Mehdi Akhlaqi, First Edition, Tehran: Fekr-No.
- Farid, M. (2012). Comprehensive Dictionary of Earth Sciences, Soroush Modabari, Contemporary Culture Publications.
- Fathi Vajargah, K. (2005). Principles of Lesson Planning, 4th edition, Tehran: Iran Zamin.
- Garrett Loes. (1994). Vocational Education in Transition: A Compilation of Seven Case Studies, Translated by Ali Azam Mohammad Beigi, Tehran: Madrasah Publications.
- Hans, Bundy & Bliss. (1976-2015). Bundy-Morty Graph Theory, Dara Moazami, Tehran: Daneshgah.
- Heidari Fard, Z. (2019). Quality Assessment of Various Curriculums Based on Francis Klein's Model, First Edition, Tehran: Farhoosh
- Mehr Mohammadi, M. (2002). Curriculum: Perspectives, Approaches and Perspectives, Article on Education Appropriate to Job Conditions and Individual Skills - Written by Eisner, Translated by Mohammad Amini, Tehran: Samat Publications.
- Nafisi, A. (1998). Iranian Education 1400 Fifth Series: Recommendations of International

- translated by Hamid Javadani (1992), Tehran: Institute of Higher Education Research and Planning.
- Vocabulary Selection Group, Dictionary of Academy Approved Terms, Editor Javad Mirshekari, Fourth Office, Tehran: Academy of Persian Language and Literature Publications.
- Working Group on the Integration of Theoretical Studies with the Support of the Secretariat of the Higher Education Council (2011). Theoretical Foundations of Fundamental Change in the Formal Public Education System of the Islamic Republic of Iran, Ministry of Education of the Islamic Republic of Iran.
- Yarmohammadian, M.H. (2021). Fundamentals and Principles of Curriculum Planning, 18th Edition, (Second Edition), Tehran: Yadavareh Kitab.
- Organizations on Education, Tehran: Institute of Education and Training.
- Sharbatmadari, A. (1996). Lesson Planning, 6th edition, Tehran: Samat.
- Shoarinejad, A. (1989). Psychological Foundations of Education, 2nd edition, Tehran: Ministry of Culture and Higher Education, Institute of Cultural Studies and Research.
- Silver, J., Galen, M., Alexander, William, J., Lewis, Arthur. (1999). Lesson Planning for Better Teaching and Learning, translated by Khojnejad, G., Khorasan Razavi: Behnashar (Astan Quds Razavi).
- Taghi Pour-Zahi, A. (2002). Introduction to Educational and Curriculum Planning, 18th Edition, Tehran: Aghah.
- The Fundamental Transformation Document of Education (Holy Mashhad Document). (2011). Supreme Council of Education, Supreme Council of Cultural Revolution, Ministry of Education of the Islamic Republic of Iran.
- UNESCO. (1998). World Declaration on Higher Education for the Next Century,